

Unga, demokrati och politiskt deltagande

Fyra perspektiv på yngre medborgares demokratiska engagemang i Finland

Lectio praecursoria

JANETTE HUTTUNEN

Både politiker och forskare har visat betydande oro över ungas politiska deltagande. Oron baserar sig på flera långvariga trender. Det är uppenbart att ungas deltagande i institutionaliserade former av politiskt engagemang har minskat i många demokratier över tid (Grasso m.fl. 2018). Unga röstar mindre än äldre människor och de är inte heller lika ivriga i att gå med i politiska partier.

Unga människors lägre deltagande i demokratiska institutioner, det vill säga de som vi ofta kallar traditionella och institutionaliserade formerna av politiskt deltagande, ses som ett problem. Trenden kring ungas lägre deltagande har skapat oro över unga människors anknytning till och stöd för demokrati, eftersom representativ demokrati bygger på medborgardeltagande. Val är ett avgörande element i vårt representativa demokratiska system och därför ses nedgången i röstningsfrekvensen som särskilt negativ för samhällets demokratiska funktion.

Förutom ungas politiska deltagande så har också ungas demokratiattityder väckt oro. På basen av oroväckande forskningsresultat har yngre generationer, särskilt ”millennials”, redan i årtal kallats ”odemokratiska” och antagandet är att yngre generationer anser demokrati som mindre viktigt än äldre generationer gör (Foa och Mounk 2016; 2017). Även om dessa påståenden har ifrågasatts i olika forskningsprojekt (Alexander och Welzel 2017; Norris 2017; Voeten 2017), fortsätter påståendena att få stor uppmärksamhet i media även idag, särskilt i USA. Om yngre generationer stöder demokratin i mindre grad än tidigare, om de inte längre tror på demokratiska värderingar, om de attraheras av auktoritära alternativ och röstar på anti-etablissemangspartier och kandidater – kan deras attityder utgöra ett hot mot den liberala demokratin. Om yngre generationer systematiskt är mer öppna för odemokratiska styrelseformer kan det leda till att stödet för demokrati som styrelseform minskar allvarligt.

Mitt ursprungliga intresse i forskningstemat ”unga, demokrati och politiskt deltagande” uppstod ur ett praktiskt behov som var kopplad till den här oron och de tydliga nedåtgående trenderna i ungas valdeltagande. Jag arbetade i ett politiskt ungdomsförbund och där såg vi i praktiken det som forskning och statistiken visar: att unga var mindre benägna att delta i politiska organisationer och ta sig till valurnorna. Mitt jobb bestod i att komma på lösningar till hur unga människor kunde mobiliseras och rekryteras till vår organisation. Som studerande i statsvetenskaper vände jag mig till litteraturen. Vad som började som ett praktiskt intresse, förvandlades senare till en teoretisk fascination efter att jag bekantade mig med bland annat Russel J. Daltons (2008; 2016) och Ronald Ingleharts (1977; 1997) teorier om samhällelig förändring och ungas deltagande.

På den fascinationen har jag också byggt min doktorsavhandling ”Young people, democracy and political participation. Four perspectives on younger citizens’ democratic engagement in

Finland” där jag undersöker relationen mellan unga, demokrati och politiskt deltagande. Målet har varit att bättre förstå hur unga deltar och hur de vill delta.

Det har funnits en tendens till att likställa ungas låga valdeltagande och minskade deltagande i traditionella former av demokrati med politisk apati (se t.ex. Henn m.fl. 2005; Sloam 2007). Apati-paradigmen, alltså tanken om att eftersom unga inte deltar i vissa former av politik är de politiskt apatiska och oengagerade, är en i grunden negativ syn på unga. Apati-paradigmen glömmer att det finns legitima orsaker till att unga inte deltar i politiska institutioner. Ungas människors inaktivitet i traditionella politiska former kan vara en legitim reaktion på bristfälliga institutioner (Farthing 2010), det kan bero på en långvarig alienation från traditionell politik (Henn m.fl. 2002; Quintelier 2007; Stoker 2006) eller en negativ syn på politiska partier och politiker (Chou 2017; Pickard 2019).

Hur ungas politiska deltagande förstås kan också bero på det perspektiv vi ser politiskt deltagande på. Vi tar ett exempel. Låt oss tänka på en 23 år gammal finsk medborgare. Hon har aldrig röstat i val och är inte intresserad i att rösta i val eller följa med partipolitik. Men hon bojkottar H&M och Zara för att hon inte vill stöda snabbmode, hon gör TikTok-videon där hon talar för transrättigheter och hon donerar varje månad pengar till Amnesty International.

Från ett valfokuserat perspektiv kunde den här personen klassificeras som apatisk, eftersom hon inte deltar i val. Men enligt post-materialistiskt perspektiv är den här personen inte endast politiskt aktiv utan ett typexempel på hur yngre människor deltar politiskt, och vill delta, i moderna representativa demokratin. Istället för att acceptera uppfattningen om att unga människor är politiskt apatiska, så tyder det post-materialistiska perspektivet att unga nog deltar politiskt – men på andra sätt än äldre människor.

Mitt arbete bygger på det som jag kallar det post-materialistiska perspektivet. Perspektivet utgår från att ungas minskade deltagande i institutionaliserade former av politisk aktivitet beror på att unga har andra idéer om och preferenser för politiskt deltagande i jämförelse med de äldre. Perspektivets namn är starkt inspirerat av Ronald Ingleharts inflytelserika post-materialismteori (1977; 1997), men perspektivet hänvisar också till andra teoretiska ansatser i litteratur om ungas deltagande (t.ex. Dalton 2008; 2016; Dalton m.fl. 2001; Hustinx och Roose 2016; Inglehart och Welzel 2005; Norris 2004; Pickard 2019).

Post-materialistiskt perspektiv förklarar hur mönster och preferenser för politiskt deltagande har förändrats mellan generationerna på grund av förändringar i samhället, värderingar och normer, samt andra kompetenser och möjligheter till politisk aktivitet. Ökat välstånd, mer progressiva värderingar samt nya normer har förändrat hur människor kan leva sitt liv och hurdana frågor de kan prioritera i sitt politiska deltagande. Högre utbildningsnivåer har gett människor bättre resurser och förmågor till att vara aktiva genom många olika former av deltagande och också möjligheten att utmana eliten med sin aktivitet. Dessutom har teknologisk utveckling och den ständiga utvecklingen av sociala medier förändrat det politiska landskapet där människor agerar.

Allt detta har lett till att speciellt unga människor har skapat andra preferenser och mönster för politiskt deltagande i jämförelse med äldre, eftersom unga har vuxit upp och blivit politiskt socialiserade under andra omständigheter än äldre människor. Idén om värdeförändring mellan generationer och dess konsekvenser för politiskt deltagande är väletablerad inom statsvetenskapen.

Så unga vill delta på andra sätt. Enligt det post-materialistiska perspektivet vill unga inte delta i institutionaliserade former av politik, som val och partiaktivitet. Istället vill de delta på mer aktiva, mer direkta sätt, i nyare former av deltagande. De vill utmana eliten, delta mer sporadiskt och genom icke-institutionaliserade former. Så om vi endast fokuserar på de traditionella politiska institutionerna, missförstår vi en stor del av de unga generationernas politiska deltagande. För att undersöka ungas politiska deltagande från en mera ungdomscentrerad synpunkt, bör vi se på andra, ofta nyare former av politiskt deltagande.

Typiska exempel på nya former av deltagande som unga förväntas ha preferenser för är direkta aktioner, gatuprotester, aktivitet i löst strukturerade sociala rörelser och informella föreningar, konsumentpolitik, donationer till goda ändamål, undertecknande av adresser på nätet, online aktivism och aktivitet i enfrågerörelser eller livsstilspolitik (de Moor 2017; Hustinx och Roose 2016; Norris 2004; Thjissen m.fl. 2016). Det förväntas också att unga vill delta i särskilda politiska frågor, som rör till exempel jämställdhet, minoriteters rättigheter, HBTQIA+ frågor eller miljö- och klimatfrågor (Inglehart 1997; Kimberlee 2002; Norris och Inglehart 2019).

Vi ser exempel på detta i det verkliga livet. Det har varit omöjligt att undgå den senaste tidens uppsving av ungas klimataktivism. Fridays for Future, School strike 4 climate, Extinction rebellion, för att nämna några, har alla varit populära och fått massiv uppmärksamhet i medier under de senaste åren. Fridays for Future klimatrörelsen har varit speciellt viktigt för min avhandling.

Fridays for Future är en miljörörelse på gräsrotsnivå som grundades 2018 i Sverige när då 15-åriga aktivisten Greta Thunberg satte sig framför den svenska riksdagen och därmed startade ett globalt fenomen. Rörelsen har varit historisk i sin omfattning och taktik. Miljontals unga människor runt om i världen har deltagit på klimatstrejker i över 150 länder, och Fridays for Future har karakteriserats som en av vår tids mest anmärkningsvärda massrörelser (Bowman 2019; Hayward 2021). Rörelsen har varit speciellt framgångsrik i sin förmåga att attrahera politiska nybörjare och mobilisera särskilt unga människor till att delta (Wahlström m.fl. 2019).

Den här vågen av ungas klimataktivism, som ägde rum under min doktorandtid, påverkade starkt hurdan min avhandling blev och vad jag i slutändan fokuserade på. Utgångspunkten i min avhandling var från första början att undersöka nya former av deltagande. Fridays for Future gav en utmärkt möjlighet att göra det, med en form av deltagande som tydligt var populär bland de unga. Utöver Fridays for Future har jag undersökt finska medborgarinitiativ – en direkt demokratisk innovation som ger röstberättigade medborgare möjligheten att påverka lagstiftningen – som fyller 10 år i år. Utöver dessa nya former för politiskt deltagande, undersöktes också yngre generationers demokratistöd i avhandlingen. På grund av oron över ungas tendens till potentiellt odemokratiska attityder är frågan viktig för moderna representativa demokratin. För att kunna forska i unga och deras attityder till demokrati och deltagande, är det först viktigt att undersöka om unga ens stödjer det demokratiska systemet.

För att förstå demokratins framtid, kräver relationerna mellan unga, demokrati och politiskt deltagande granskning. Politiska erfarenheter under de så kallade formativa åren har stor inverkan på politiska beteendet och attityder senare i livet (Delli Carpini 1989; Denmark m.fl. 2016; Dinas 2013; Quintelier och Van Deth 2014). Hur unga idag ägnar sig åt politik, och vilken typ av demokratiska attityder de har, kan alltså få långvariga effekter på vårt representativa demokratiska system i framtiden.

Men relationerna mellan unga, demokrati och politiskt deltagande är inte endast viktiga för det demokratiska systemet utan också för de unga själva. Tyvärr vet vi att demokratiska system inte kunnat garantera lika hög levnadsstandard eller lika goda framtidsutsikter för yngre generationer idag som äldre generationer upplevde i sin ungdom. Yngre generationer står idag inför sämre ekonomiska villkor och utsikter än sina föräldrar, och de har svårare med att till exempel hitta en trygg anställning, köpa en bostad eller bilda familj (Foa m.fl. 2020; Pickard 2019). Istället för trygghet och positiva framtidsutsikter, tvingas unga att oroa sig för till exempel skuldsättning, arbetslöshet och bostadsbrist samtidigt som man oroar sig för konsekvenserna av den pågående Covid-19-pandemin och speciellt klimatkrisen, som kommer att drabba yngre och framtida generationer hårdare än äldre generationer. Ungdomar har alltså viktiga intressen som står på spel inom flera specifika politikområden. Ett underliggande antagande är att politiskt inaktiva medborgare inte kan försvara sina intressen och därmed osynliggörs i den politiska processen (Marien m.fl. 2010). Relationerna mellan unga, demokrati och politiskt deltagande är alltså också en fråga om jämställdhet och vems röster som hörs i beslutsfattandet. För att förbättra vårt demokratiska system, för att säkerställa att alla grupper av medborgare hörs och kan skydda sina intressen, kan forskning om ungas politiska deltagande ge oss viktiga insikter.

Min avhandling består av fyra delstudier som utgår från en gemensam teoretisk bakgrund. I delstudierna används fyra olika metoder, både kvalitativa och kvantitativa, för att undersöka frågeställningen på ett mångsidigt sätt. Det undersökta materialet innehåller enkätdata, experimentell enkätdata, intervjuer, nyhetsdata och Twitter-data.

Mina resultat målar upp en mångsidig bild av den komplexa realitet, som ungas demokratiaktivityter och politiskt deltagande består av. Min forskning visar att yngre generationer i Finland inte är odemokratiska, trots att det funnits en viss oro för det. Unga generationer stöder demokratin i lika hög grad som äldre generationer i Finland. Men mina resultat tyder på att *hur* unga deltar - och *hur de föredrar* att delta - inte nödvändigtvis är samma sak.

Den post-materialistiska uppfattningen om ungas preferenser för politiskt deltagande överensstämmer inte med mina resultat. Jag fann bevis som tyder på att den representativa demokratin och institutionaliserade former av politiskt engagemang fortfarande har betydelse för finländska ungdomar, trots att många teorier menar att unga stöder nya former av engagemang på bekostnad av institutionella former av engagemang. Yngre finska medborgare föredrar institutionaliserad verksamhet mer än förväntat. Nya former av institutionaliserad deltagande tilltalar unga. Även unga kilmataktivister, som använder protesttaktik för att demonstrera hur klimatåtgärder som politikerna vidtagit är otillräckliga, föredrar egentligen att rösta i val fram för att delta mera aktivt i politiken.

För den demokratiska framtiden, politiska institutioner och kvaliteten på deltagandet är resultatet något lugnande: trots oron över ungas stöd för demokrati och demokratiska institutioner, verkar de finländska ungdomarna inte bara stödja demokrati utan också vara intresserade av att delta i politiska institutioner och värdesätta institutionaliserad politik.

Intresset för institutionaliserad politik och preferens för engagemang i representativa institutioner betyder dock inte att de nya formerna av deltagande inte också skulle vara viktiga för de unga. Klimatstrejkrörelsens popularitet talar till exempel för sig själv. Många finländska ungdomar är villiga att engagera sig i många olika former av politik: inklusive etablerade demokratiska institutioner, nya institutionaliserade verksamheter och nya former av mer aktivt

medborgarengagemang i enskilda protester. Resultaten tyder på att finländska ungdomar arbetar med en bred demokratisk verktygslåda. Man kunde säga att samtida ungas politiska deltagande kännetecknas av pragmatism: trots sina egentliga preferenser för politisk aktivitet är unga redo att engagera sig i flera typer av handlingar för att främja sina politiska intressen.

Även om unga stöder demokratin och är mera positiva och intresserad av demokratiska institutioner än vad man tidigare uppfattat, så finns det fortfarande förändringar att göra. För att låna ett fritt översatt citat från Professor Gerry Stoker (2006, 14):

”[O]m vi vill bekämpa oron kring politisk apati eller ointresse, bör vi utöka medborgarnas möjligheter att komma till tals i frågor de bryr sig om – i frågor som är viktiga för medborgarna, inte för politiker, forskare eller journalister. Vi bör utgå från hurdana människor är och var de befinner sig i deras politiska engagemang, och sedan försöka forma våra politiska institutioner så att människor kan engagera sig i politiken utan att behöva förändras till nya modellmedborgare.”

Om vi vill bekämpa oron kring ungas politiska ointresse, bör vi erkänna de politiska åtgärder som unga vidtar som i sig politiska samt lära oss av de institutioner och rörelser som har lyckats mobilisera unga till politisk aktivitet. Vi bör se till att det befintliga demokratiska systemet verkligen lyssnar på de unga, som istället för en radikal omvandling av det representativa systemet endast verkar vilja ha mekanismer som garanterar att politikerna lyssnar på de yngre medborgarna.

Doktorsavhandlingen ”Young people, democracy and political participation: Four perspectives on younger citizens’ democratic engagement in Finland” granskades vid Åbo Akademi den 25.5.2022. Som opponent fungerade professor Laura Morales från Science Po (Paris Institute of Political Studies) och som kustos docent Henrik Serup Christensen från Åbo Akademi.

KÄLLOR

- Alexander, Amy och Welzel, Christian. 2017. The Myth of Deconsolidation: Rising Liberalism and the Populist Reaction. *Journal of Democracy* 28, 1–14.
- Bowman, Benjamin. 2019. Imagining future worlds alongside young climate activists: a new framework for research. *Fennia* 197:2, 295–305. <https://doi.org/10.11143/fennia.85151>
- Chou, Mark. 2017. Disengaged: Young People and Political Disengagement in Anglo-American Democracies. I Mark Chou, Jean-Paul Gagnon, Catherine Hartung och Lesley Pruitt (ed.), *Young People, Citizenship and Political Participation: Combating Civic Deficit?* Maryland: Rowman & Littlefield Publishers. 1–30.
- Dalton, Russel. 2008. Citizenship norms and the expansion of political participation. *Political Studies* 56:3, 76–98.
- Dalton, Russel. 2016. *The Good Citizen: How a Younger Generation Is Reshaping American Politics*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington D.C.: CQ Press.
- Dalton, Russel, Bürklin Wilhelm och Drummond, Andrew. 2001. Public Opinion and Direct Democracy. *Journal of Democracy* 12:4, 141–153. <http://dx.doi.org/10.1353/jod.2001.0066>

- Delli Carpini, Michael. 1989. Age and history: Generations and socio-political change. I Roberta Siedel (ed.), *Political Learning in Adulthood*. Chicago och London: University of Chicago Press. 11–56.
- Denemark, David, Donovan, Todd och Niemi, Richard. 2016. Advanced Democracies: The 34 Erosion of Traditional Democratic Citizenship. I David Denemark, Robert Mattes och Richard G. Niemi (ed.), *Growing Up Democratic: Does It Make a Difference?*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publisher. 181–206.
- Dinas, Elias. 2013. Opening “openness to change”: Political events and the increased sensitivity of young adults. *Political Research Quarterly* 66:4, 868–882.
- Farthing, Rys. 2010. The Politics of Youthful Antipolitics: Representing the ‘Issues’ of Youth Participation in Politics. *Journal of Youth Studies* 13:2, 181–195.
<http://dx.doi.org/10.1080/13676260903233696>
- Foa, Roberto, Klassen, Andrew, Wenger, Daniella, Rand, Alex och Slade Michael. 2020. *Youth and Satisfaction with Democracy: Reversing the Democratic Disconnect?* Cambridge: Centre for the Future of Democracy.
- Foa, Roberto och Mounk, Yascha. 2016. The Danger of Deconsolidation: The Democratic Disconnect. *Journal of Democracy* 27:3, 5–17.
- Foa, Roberto och Mounk, Yascha. 2017. The signs of deconsolidation. *Journal of Democracy* 28:1, 5–16.
<https://doi.org/10.1353/jod.2017.0000>
- Grasso, Maria Teresa, Farrall, Stephen, Gray, Emily, Hay, Colin och Jennings, Will. 2018. Socialization and generational political trajectories: An age, period and cohort analysis of political participation in Britain. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 29:2, 199–221.
- Hayward, Bronwyn. 2021. *Children, Citizenship and Environment #SchoolStrike Edition*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003000396>
- Henn, Matt, Weinstein, Mark och Forrest, Sarah. 2005. Uninterested Youth? Young People’s Attitudes towards Party Politics in Britain. *Political Studies* 53:3, 556–578.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2005.00544.x>
- Henn, Matt, Weinstein, Mark och Wring, Dominic. 2002. A Generation Apart? Youth and Political Participation in Britain. *The British Journal of Politics & International Relations* 4:2, 167–192.
10.1111/1467-856X.t01-1-00001
- Hustinx, Lesley och Roose, Henk. 2016. Participatory versatility in Flanders: a multiple correspondence analysis. I Peter Thijssen, Jessy Siongers, Jeroen Van Laer, Jacques Haers och Sara Mels (ed.), *Political Engagement of the Young in Europe: Youth in the crucible*. New York: Routledge, 94–113.
- Inglehart, Ronald. 1977. *The Silent Revolution: Changing values and political styles among Western publics*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald. 1997. *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald och Welzel, Christian. 2005. *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. New York: Cambridge University Press.
- Marien, Sofia, Hooghe, Marc och Quintelier, Ellen. 2010. Inequalities in non-institutionalised forms of political participation: A multi-level analysis of 25 countries’. *Political Studies* 58:1, 187–213.
- Moor, Joost de. 2017. Lifestyle politics and the concept of political participation. *Acta Politica* 52, 179–197.
<https://doi.org/10.1057/ap.2015.27>
- Norris, Pippa. 2004. *Young People & Political Activism: From the Politics of Loyalties to the Politics of Choice?* Paper for the conference ‘Civic engagement in the 21st Century: Toward a Scholarly and

- Practical Agenda' at the University of Southern California, Oct 1–2 2004. https://www.researchgate.net/publication/237832623_Young_People_Political_Activism. Refererats 7.10.2021.
- Norris, Pippa. 2017. Is Western Democracy Backsliding? Diagnosing the Risks. *The Journal of Democracy. Online Exchange*. 10.2139/ssrn.2933655
- Norris, Pippa och Inglehart, Ronald. 2019. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pickard, Sarah. 2019. *Politics, Protest and Young People. Political Participation and Dissent in 21st Century Britain*. London: Palgrave MacMillan. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-57788-7>
- Quintelier, Ellen och Deth, Jan van. 2014. Exploring Causality using Panel Data. *Political Studies* 62. 153–171. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12097>
- Quintelier, Ellen. 2007. Differences in political participation between young and old people. *Contemporary Politics* 13:2, 165–180. 10.1080/13569770701562658
- Sloam, James. 2007. Rebooting Democracy: Youth Participation in Politics in the UK. *Parliamentary Affairs* 60:4, 548–567. <https://doi.org/10.1093/pa/gsm035>
- Stoker, Gerry. 2006. *Why Politics Matters, Making Democracy Work*. Basingstoke, GB: Palgrave Macmillan.
- Stolle, Dietlind och Hooghe, Marc. 2011. Shifting inequalities: Patterns of exclusion and inclusion in emerging forms of political participation. *European societies* 13:1, 119–142.
- Thijssen, Peter, Van Laer, Jeroen och Siongers, Jessy. 2016. Introduction: bridging the transatlantic schism. I Peter Thijssen, Jessy Siongers, Jeroen Van Laer, Jacques Haers och Sara Mels (ed.), *Political Engagement of the Young in Europe: Youth in the crucible*. New York: Routledge, 1–10.
- Voeten, Erik. 2016. Are People Really Turning Away from Democracy? *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2882878>
- Wahlström, Mattias, Kocyba, Piotr, De Vydt, Michiel och Moor, Joost de. (eds.). 2019. *Protest for a future: Composition, mobilization and motives of the participants in Fridays For Future climate protests on 15 March, 2019 in 13 European cities*. https://www.researchgate.net/publication/334745801_Protest_for_a_future_Composition_mobilization_and_motives_of_the_participants_in_Fridays_For_Future_climate_protests_on_15_March_2019_in_13_European_cities

FÖRFATTARUPPGIFTER

JANETTE HUTTUNEN

Politices doktor

Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi

Åbo Akademi

janette.huttunen@abo.fi